

D. Mitchell, B. W. Steines, D. Welch. Ecology of Red Deer — a research review relevant to their management in Scotland. VIII+1—74, 1977

Książka wydana została przez Instytut Ekologii Lądowej (The Institute of Terrestrial Ecology), który został utworzony w 1973 roku po połączeniu stacji badawczych służby ochrony przyrody (Nature Conservancy) Wielkiej Brytanii. Badania nad ekologią jelenia szlachetnego prowadzone były od wielu już lat w jednym z takich laboratoriów, znajdującym się w Szkocji, blisko terenów gdzie żyją duże stada tego gatunku.

Celem jaki postawili sobie autorzy przeglądu było podsumowanie zebranych wiadomości, z uwypukleniem zagadnień racjonalnej gospodarki człowieka populacjami jelenia. Podstawą rozważań były zarówno bogate wyniki własnych dwudziestoletnich obserwacji, jak i ogromna literatura, z której cytowane jest w książce 623 pozycje, w tym wiele wcześniejszych opracowań przeglądowych. Świadczy to iż gatunek ten budzi powszechne zainteresowanie i to nie tylko wśród myśliwych i biologów łowiectwa, ale także leśników dla których staje się kłopotliwy przez odwiedzanie upraw i młodników. Ten duży, o pięknej sylwecie zwierz przyciąga oko tysięcy ludzi spacerujących po lasach i stąd ważna jest jego ochrona przed nadmierną naturalnością turystów. Na koniec dodać trzeba, że poluje się nie tylko dla swoich przeżyć estetycznych i trofeum, ale i mięsa, co autorzy popierają imponującymi danymi ilościowymi.

Opracowanie podzielone zostało na kilka głównych części wśród których wymienić należy: wiadomości ogólne przedstawiające taksonomię gatunku, jego rozmieszczenie i zmienność, krótko podano też biologię i sytuację jelenia w Wielkiej Brytanii oraz znaczenie jelenia dla człowieka. W dalszym rozdziale omówiono bardzo szczegółowo rozprzestrzenienie uzależnione od miejsc odżywiania się, behawioru socjalnego (a więc wielkości i składu grup, oraz czynników wpływających na segregację płci), pogody, zakłóceń wywołanych wypasem bydła i owiec, arealu osobniczego. Kolejna część książki poświęcona jest wpływowi jelenia na środowisko. W warunkach Szkocji są to głównie wrzosowiska i łąki, a wyniki własnych badań autorów ilustrują zmiany składu gatunkowego roślin, sukcesję lasu i wpływ na las poprzez zgrzyzanie żeru pędowego i spalowanie oraz wpływ na glebę. Na koniec rozważa się możliwość ochrony środowiska drogą gospodarowania populacjami tego gatunku.

Dużą część książki poświęcono dynamice i funkcjonowaniu populacji jelenia omawiając szczegółowo wielkość stad, ich zagęszczenie i skład. Ponadto omawiane są metody oceny wieku i kondycji zwierząt, ich tempa wzrostu i rozwoju oraz rozmnażanie.

Ostatni rozdział zawiera obok dyskusji, zalecenia dla gospodarowania tym gatunkiem. Są one cenną częścią przeglądu, choć odnoszą się do specyficznych warunków środowiskowych Szkocji. Autorzy polecają np. zmianę metod odłowu, co zresztą nasi ekolodzy propagują już od pewnego czasu. Inne uwagi podkreślają znaczenie różnicowanej bazy pokarmowej. Na koniec autorzy apelują o to by udział ekologów w podejmowaniu decyzji był bardziej doniosły, bo tylko taki sposób zapewni racjonalne podejście do populacji jelenia.

Omawiane opracowanie jest przykładem pełnego, zarazem zwartego opisu gatunku i jego bytowania obok człowieka. Piękna szata graficzna książki, duże zdjęcia dają czytelnikowi bezpośredni wgląd do terenów, na których autorzy prowadzili swoje cenne badania.

Zofia Gębczyńska